

Hangan lintuasema

Toimintakertomus 1982

Jukka Haapala

Haliaksen neljäs toimintavuosi käynnistyi hieman kangerrellen: kevääksi ei saatu järjestettyä yhtäjaksoista miehitystä. Havainnoijat vaihtuivat altitukseen, ja pisimmät yhtämittaiset toimintajaksot olivat 7.—13.4., 20.—27.4. ja 28.5.—8.6. Syksyllä asema oli tauotta miehittettyä 18.7.—7.11., ja havainnoijia oli ajoittain tarjolla jopa yli tarpeen. Syysjaksolla seurattiin muuttoa yhteensä 577 tuntia. Havainnointipäiviä kertyi vuoden aikana 167 (1979 227, 1980 208, 1981 218). Rengastusta harjoitettiin 124 päivänä.

Totuttuun tapaan Halias osallistui yhteispohjoismaiseen vaelluslintututkimukseen, ja siellä toteutettiin LYL:n valtakunnallista lintuasemaprojektia. Tvärminen eläintieteellisen aseman lintukursit tutustuivat aseman toimintaan kesä- ja syyskuussa. Uudenmaan alueradiosta kuultiin uutisia Haliakselta heinä- ja syyskuussa. TV-1 jatkoi viime vuonna aloittamansa lintuelokuvan filmaamista syyskuussa. Ohjelma esitettiin valtakunnanverkossa 5.12.1982 nimellä "Linnut lähtevät".

Tammikuusta juhannukseen

Luminen Uddskatan ja pakkaset toivottivat ensimmäiset havainnoijat tervetulleiksi 3.—6.1. Avovesiraja kulki kaukana lounaassa, ja meri jäättyi jo vuoden toisella viikolla. Railoissa uiskennelleistä vesilinnuista hauskipia olivat haahka, 20 kyhmy- ja 13 laulujoutsenta.

Rauno Yrjöjä ja Markku Heinoen ansaitsevat tässä yhteydessä kunniamaininnan aamuvartion suorittamisesta 4. ja 5.1. Lämpömittarin lukemat tuolloin olivat —10°C ja —16°C ja ainoa muuttaja neljän tunnin havainnoinnilla oli lounaaseen matkannut yksinäinen urpiainen! Paikallisista linnuista

kenties taviokuurna ja merikotka sentään hieman lämmittivät mieliä. Merikotkia nähtiin ensimmäisen vuosisuoliskon aikana yhteensä viisi.

Maaliskuun ensikäynnillä 18.3. todettiin kulanastan ja pajusirkku jo saapuneiksi. Kiuruja, kottaraisia ja uutukyyhkyjä muutti pieniä parvia, seuraavana päivänä myös töyhtöhyppii, sepelkyyhkyjä ja punakylkirastaita. Länsiselälle oli avautunut suurehkoja sulapaikkoja, joihin varhaisimmat vesilinnut jo olivat saapuneet. Ensimmäiset muuttavat haahkat nähtiin 25.3.

Kevään katkonainen havainnointi ei antanut monenkaan lajin muuton kulusta luotettavaa kuvaa. Pääsiäisyhien lumisateet saivat 11.4. liikkeelle vain 1600 punakylkirastasta, joten lajin pääjoukot eivät oleet vielä saapuneet. Haliaksen oloissa tavanomaista myöhäisempi kurkiryntäys sattui 20.4., jolloin laskettiin 450 muuttajaa. Huhtikuun vähälukuisempaa lajistoa edustivat Gärösvikenillä 8.4. uiskennelleet neljä pikkujoutsenta, 11.4. tavatut neljä alliahaakaa, 16.4. aseman pihapiirissä lymyillyt mustaleppälintu ja 17.4. muuttanut nuori isolokki. Ristisorsia laskettiin parhaana päivänä peräti 12 yksilöä.

Toukokuun neljän ensimmäisen viikon ajalta miehityspäiviä kertyi vain viisi. 8.5. kirjattiin 13 'tsik'-sirkkuja, joista neljä määritettiin pohjansirkkuksi. Kevään niin ikään ainoat kaksi nokkavarpusta nähtiin toukokuussa.

Kevätkauden pisin yhtämittäinen havainnointijakso sattui touko-kesäkuun vaihteeseen, jollon asemalla myös rengastettiin yhdeksän päivän ajan. Verkkosaaliin mukavimmat linnut olivat idänuulintu, viitakerktonen ja kuusi luh-takertusta. Pihaputarhassa te-pastellutta ruisräkkää ei sensijaan

onnistuttu ajamaan verkkoon. Käpylinnuilla tuntui olevan pientä liikehdintää; yhteensä havaittiin 1 700 yksilöä, joista 2.6. 453. Rengastustilasto osoittaa, että molempia lajeja oli matkassa: kolme pientä ja kuusi isoa sai renkaan jalkaansa.

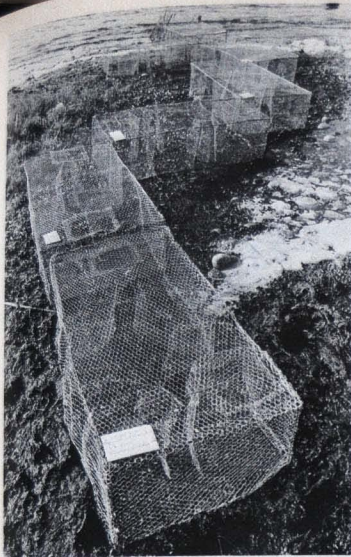
Arktiisten lintujen muutto oli jälleen kerran väisua. Maininnan ansaitsee vain 31.5.—5.6. lasketut 6 400 isoa kahlaajaa, näistä määritettiin 840 isosirriä ja 655 tundra-kurmittasaa. Muista muuttajista mainittakoon kaksi kuhankeitääjää, sirosuohaukka 1.6. ja uutena lajina asemalle neljä leveäpyrstökihuua niin ikään 1.6. Turturikyyhkyjä tavattiin yhteensä viisi ja turkin-kyyhkyjä kaksi. Gärösvikenin rantapensaikossa 3.6. ravistellut viitasirkkalintu oli aseman toinen. Peippojen liikehdintä tuntui jatkuvan Hankoniemen kerjässä miltei läpi kesän, tähän ainakin viittaisi 27.6. lasketut 150 muuttajaa.

Heinäkuusta joulouun

Syksyn toiminta pyörähti käyntiin 18.7., jatkuva verkkopyynti aloitettiin seuraavana aamuna ja päivittäinen muutonseuraanta 31.7. Naurlokin muotonhuippu oli edellisvuotista väisempi, ja parhaaksi noteeraukseksi jäi 24.7. lasketut 1601 muuttajaa. Liramuutto oli totuttuun tapaan melko runsasta, 27.7. kirjattiin hienoisessa tiikusateessa 149 etelään matkaaaja.

Nuoruuspuikusten peippojen esimuuton tyyppinen liikehdintä kulminoitui heinä-elokuun vaihteeseen, parhaimpien aamujen summat lähentelivät viittäsatata. Joukon jatkona nähtiin 1.8. miltei täysin valkoinen yksilö. Kaksi päivää myöhemmin tuo kummajainen saatiin verkosta, määritettiin nuoreksi naaraaksi ja rengastettiin. Muitakin värivämmäisiä oli liikkeellä. Renkaan saivat jalkaansa niin keltavastäräksi kuin pikkusiippokin, joilla molemmilla oli useita täysin valkoisia käsisulkiä. Omituisen värinen oli myös 1.9. saatu nuori varpushaukanaaras, jonka koko selkäpuoli oli kauniin okrankeltainen.

Sirrilajien tavanomaista runsaampi esiintyminen innosti havainnoijat kahlaajakatsikojen rakenteluun. Lahjoituksena saatu materiaali riitti kahdeksaan katuskaan. Ensimmäiset viisi saatiin pyyntiin 6.8. ja loput kolme 16.8.

MATTI LEHTI

Haliaksen kahdeksasta Ottenby-tyyppisestä kahlaaja-katiskasta rengastettiin lähes 600 lintua isokuovista luotokirviseen.

Gäsörsudden on osoittautunut erinomaiseksi kahlaajien pyyntipaikaksi. Esim. 10.8. viidestä joh-teettomasta katiskasta rengastettiin 76 lintua. Katiskapyynnin lop-pusumma oli lähes 600 yksilöä.

Elokuun runsaimpia muuttajia olivat keltavästäräkki ja metsäkir-vinen. Edellisiä laskettiin kahtena päivänä yli tuhat, parhaimmillaan 17.8. 1753. Jälkimmäisen pää-muutto tapahtui 27.8., jolloin aam-utunteina niemenkärjen ohitti 4616 yksilöä. Pääskyillä todettiin aseman historian parhaat muutot, 31.8. kirjattiin 2213 ja 7.9. 5 858 matkalaista. Kovasti normaalista aikataulustaan edellä oli se valko-poskivanha, joka 30.8. viiletti häm-mästyneiden katseiden saattelema-na länteen. Syksyn ainoat kaksi kuhankieittäjää tavattiin 31.8. ja 15.9.

Upean ja näyttävän petolintu-syksen avasi 25.8. etelälounaaseen

MATTI LEHTI

Pekka J. Nikander rengastamassa yhtä 348:sta kiinni-saadusta suosirristä.

matkannut nuori muuttohaukka, asemalle uusi laji, joka meren yllä yritti napata evääkseen valkovik-lon. Viklo väisti veteen, jolloin ai-na valppaat merilokit sieppasivat sen suihinsa. Runsaimmat varpu-haukkamuutot ajoittuivat syys-kuun ensimmäiselle puoliskolle: 7.9. laskettiin 466 ja 12.9. peräti 585 muuttajaa. Katkottoman mie-hityksen aikana tavattiin kaikkiaan lähes 5200 varpushaukkaa, mikä on yli kaksinkertainen määrä aiem-pien syksyjen loppusummiin ver-rattuna. Rengastettujen määrä (137) kohosi lähes nelinkertaiseksi syyssummiin nähden, mutta se voi-daan viedä ensimmäistä kautta pyynnissä olleiden tehokkaiden pe-toverkköjen tiliin. Sinisuohaukan muotonhuippu osui lähes yksin varpushaukan kanssa: 10.9. kirjattiin 58 ja 12.9. 63 'väsymätöntä'.

Myös hiirihaukkoja ja piekanoja oli liikkeellä tavallista enemmän.

Merikotkia havaittiin 17, mutta maakotkia vain neljä.

Sepelkyyhkyn, kangaskiurun, vihervarpusen ja peipon muuttaja-määrät jäivät tavallista pienem-miksi. 'Tsik'-sirkuja ja nokkavar-pusia nähtiin vain muutamia.

Syyskuun harvinaisuuksia edus-tivat 12. ja 28.9. tavatut heinäkur-pat, 20.9. Gäsörsuddenilla verkko-ja taitavasti väistellyt isokirvinen ja 27.9. metsähanhiparvessa lounaa-seen matkannut lyhtynokkahanhi. Viimeksi mainittu oli asemalle uusi laji, sellaisia olivat myös 16.9. kuolleena löydetty pyy ja 1.11. muutolle noussut koskikara. Mai-nittakoon, että 7.9. havaittiin ase-man alueella 103 lintulajia, enem-män kuin koskaan aiemmin yhden päivän aikana!

Lokakuun alun hanhiryntäk-sestä riitti Haliakselle vain rippeet. Parhaana päivänä 2.10. laskettiin 914 hanhea, määrityistä puolet

olivat sepelhanhia ja puolet tundra- ja valkoposkianhia. Toisen pienempi hanhiryntäys sattui 8.10. myöhään iltapäivällä ja tuntuu jatkuvan myös pimeässä, sillä iltayön viimeisellä verkkokieroksella kuultiin sekä valkoposki- että sepelhanhipparvia. Merihanhiensa maastalähtö näyttää vuosi vuodelta jäävän yhä myöhäisemmäksi. Tällä kertaa 'Tenholan tyhjennys' tapahtui ilmeisesti 11.10., jolloin Haliaksen ohitti upea 70 yksilön aura.

Arktisten hanhiensa kanssa samoilla alueilla pesivä pikkujoutsen esiintyi myös huomattavan runsaslukuisena; yhteensä havaittiin 24 yksilöä, useimmat muuttolennossa.

Kurjen pääjoukot matkasivat etelän maille 8. ja 9.10., jolloin 716 ja 740 rimpakkintua jätti jäähyväisensä Haliakselle. Lokakuun muusta muutosta poimittaisiin 439 niittikirvistä 1.10., 260 kulo-rastasta 9.10., 664 viherpeippoa 22.10. ja 318 pulmusta 25.10.

Saariasemilla lukuisana tavattu- ja 'pieniä vihreitä' siunautui Haliakselle vain kahdesti: kirjosiipiuninilintu nähtiin 3.10. ja hippiaisuuninilintu 14.10. Syksyn ainoa pikkukajava muutti myrskypäivänä 26.10. aaltoja hipoen länteen.

MATTI LEHTI

Hyvän myyräkesän jälkeen petolintujen esiintyminen oli ennätyksellistä. Oksalla tarkkailee sarvipöllö.

MATTI LEHTI

Oivaa määrityskokemusta tuotti kahlaajakatiskan eksyneen 22 eri kahlarilajin lähitarkastelu.

Vaelluslintujen esiintyminen ei tällä kertaa tarjonnut yllätyksiä. Suo- ja sarvipöllöjä oli liikkeellä enemmän kuin aikoihin, helmipöllöjä sen sijaan vähänlaisesti. Varpuspöllö tavattiin kahdesti, hiiripöllö ja huuhkaja kerran. Tikkoja ja pähkinähakkeja nähtiin normaalisti, närhet taasen olivat lähes kateissa. Sinititys liikehdintä oli viime syksyn tyyliin erittäin runsasta, sen sijaan talitaisen rengastustulos 649 on aseman historian alhaisin. Kuusitaisen muuttajamäärät taasen ovat ilahduttavassa nousussa pitkän hiljaiselon jälkeen. Pyrstöitaisen vähäinen vaellus saattaisi viitata runsaampaan liikehdintään Suomenlahden eteläpuolella, pyydystetyistä näet peräti viidellä kiilsi tuore Matsalu-rengas nilkkaasaan! Urpiaisien kohtalainen muuttoaalto pyyhkäisi Haliaksen yli sangen nopeasti, rengastetuista 3.2 % määritettiin tundraurpiaisiksi. Käpylintujen esiintyminen oli tavanomaista, mutta määritettyjen suhde 98:6 isomman lajin hyväksi lienee vähemmän tavallista. Puna-tulkkuja havaittiin tehokkaasta havainnoinnista huolimatta hämmästyttävän vähän.

Marraskuun alkuun tavallisesti ajoittuvat vesilintumuutot eivät oleleet päätä huimaavia. Telkkiä ujelisi länteen 2.11. 131 ja lapasotkia peräti 53, mutta isokoskelon parhaaksi noteeraukseksi jäi 5.11. lasketut 189 muuttajaa. Havainnoinnin 7.11. päättyessä koskeloita le-

päilkin sisälahtien ja järvien suojaisissa sopukoissa satapäisinä lauttoina; päämuutto jäi siten Haliaksella toteamatta. Poikkeuksellisen lämpimän syksyn ainoa todella myöhäinen viivytelijä oli 2.11. verkosta poimittu lehtokerttu.

Loppuvuoden kolmen hajakäynnin havainnoista mainittakoon 16.11. länteen muuttanut nuori pikkulokki, 10.12. Gäsörsvikenillä lepäillyt haapana ja jouluaattona 24.12. merelle matkannut 12 yksilön taviokuurnaparvi — syyskauden ainoa havainto tästä lajista.

Rengastustoiminta

Koska kevääksi ei ollut tiedossa pitkäaikaista rengastajaa, asemanhoitaja Rengastustoimistoa kuuluttuaan kielsi tyystin satunnaiskäynnillä tapahtuvan verkkopyynnin. Niinpä keväällä harjoitettiin rengastusta ainoastaan 29.5.—6.6. Syyskaudella verkot olivat pyynnissä 10.—11.7., 14.—15.7. ja 19.7.—6.11. Niiden määrä pidettiin samana läpi syksyn. Käytössä oli 12 vakioverkkoa (ladvaverkko laskettu kahdeksi) Uddskatanin kallioilla ja kaksi lisäverkkoa aseman pihalla. Petolintuja pyydystettiin koko syksyn kolmella harvasilmäisellä verkolla ja syyskuun alusta myös kolmella Knöppeltyyppisellä haukkahäkillä. Kahlaajapyynnissä käytettiin elo-syyskuun ajan kahdeksaa katiskaa Gä-

särsuddenin särkällä. Elokuussa osallistuttiin lisäksi ruokokerttus-projektiin viidellä verkolla. Pyynti tapahtui Gäsörsvikenin ruovikos-sa. Rengastustoimisto oli asettanut Haliakselle ehdon, jonka mukaan vakioverkkojen osuuden tiheäsil-mäisten verkkojen tuotosta on ol-tava vähintään 90 %. Tuo ehto täytettiin, luku oli 92,2 %. Vuoden rengastusten loppusumma ei myö-skään ylittänyt asemalle määrättyä rengaskiintiötä. Vieraita kotimai-sia kontrolleja saatiin 17 ja ulkoi-maisia peräti 15.

Kiitokset toiminnan tukijoille

Suomen Kulttuurirahaston ja Suo-men Yhdyspankin myöntämät apurahat mahdollistivat päivära-han maksamisen sekä havainnoi-jalle että rengastajalle. Wärtsilä-Arabian lahjoittama astiasto oli ahkerassa käytössä koko syksyn. Jochum v. Knorringin lahjoittamat lintutieteelliset aikakausjulkaisut ovat olleet mieluisaa luettavaa. Lo-puksi asema haluaa osoittaa erityi-set kiitokset Aarno Savolaiselle uu-sista notkumattomista portaista se-kä erinomaisesti pyytäneistä kah-lajajakatiskoista.

Rengastus- ja havainnointipäivät Haliaksella 1982

	reng.	hav.
tamm	0	5
helmi	0	0
maalis	0	4
huhti	0	17
touko	3	9
kesä	6	11
	9	46
heinä	17	18
elo	31	31
syys	30	30
loka	31	31
marras	6	8
joulu	0	3
	115	121

Hangan lintuaseman rengastukset 1982

	K	S	yht.		K	S	Yht.
Telkkä	1	-	1	Leppälintu	1	43	44
Isokoskelo	-	-	1	Pensastasku	-	27	27
Kanahaukka	-	14	14	Kivitasku	-	11	11
Varpuslaukka	-	137	137	Mustarastas	7	31	38
Tuulihaukka	-	1	1	Räkätirastas	-	46	46
Ampuhaukka	-	1	1	Laulurastas	2	45	47
Meriharakka	2	5	7	Punakylkirastas	3	28	31
Tylli	-	67	67	Kulorastas	-	6	6
Kapustarinta	-	4	4	Pensassirkkalintu	-	1	1
Tundrakurmitsa	-	13	13	Ruokokerttunen	1	61	62
Isosirri	-	29	29	Viitakerttunen	1	-	1
Pikkusirri	-	4	4	Luhtakerttunen	6	-	6
Pulmussirri	-	1	1	Rytikerttunen	5	9	14
Kuovisirri	-	22	22	Kultarinta	8	17	25
Suosirri	-	348	348	Kirjokerttu	4	2	6
Jänkäsiirriäinen	-	1	1	Hernekerttu	32	56	88
Suokukko	-	18	18	Pensaskerttu	20	24	44
Taivaanvuohi	-	1	1	Lehtokerttu	18	286	304
Lehtokurppa	1	9	10	Mustapääkerttu	13	92	105
Punakuiri	-	1	1	Idänuulilintu	1	-	1
Isokuovi	-	1	1	Sirittäjä	2	36	38
Mustaviklo	-	5	5	Tiltalti	-	67	67
Punajalkaviklo	-	10	10	Pajulintu	106	559	665
Valkoviklo	-	3	3	Hippiäinen	-	675	675
Metsäviklo	-	1	1	Harmaasiippo	12	62	74
Liro	-	8	8	Pikkusiippo	-	6	6
Rantasipi	-	12	12	Kirjosieppo	-	54	54
Karikukko	-	3	3	Pyrstötiäinen	-	84	84
Naurulokki	-	2	2	Hömötiäinen	-	137	137
Kalalokki	1	-	1	Töyhtötiäinen	-	7	7
Sepelkyyhy	-	2	2	Kuusitiäinen	1	499	500
Käki	-	2	2	Sinitäinen	-	760	760
Hiiripöllö	-	1	1	Talitiäinen	2	649	651
Varpuspöllö	-	2	2	Puukiipijä	-	54	54
Lehtopöllö	-	1	1	Pikkuleppinkäinen	5	25	30
Sarvipöllö	1	13	14	Isoleppinkäinen	-	4	4
Suopöllö	-	14	14	Närhi	-	2	2
Helmpöllö	-	26	26	Pähkinähakki	-	1	1
Kehraaja	-	1	1	Kottarainen	-	14	14
Käenpiika	-	4	4	Peippo	52	330	382
Palokärki	-	5	5	Järripeippo	-	15	15
Käpytikka	1	21	22	Viherpeippo	-	78	78
Pikkutikka	-	20	20	Tikli	1	-	1
Pohjantikka	-	6	6	Vihervarpunen	2	114	116
Tormäpääsky	1	-	1	Hemppo	1	-	1
Haarapääsky	-	6	6	Urpiainen	-	180	180
Metsäkivinen	2	34	36	Tundraurpiainen	-	6	6
Niittykivinen	-	3	3	Pikkukäpylintu	3	1	4
Luotokivinen	-	3	3	Isokäpylintu	6	6	12
Keltävästäräkki	-	53	53	Punavarpunen	2	6	8
Västaräkki	3	16	19	Punatulkku	-	22	22
Tilhi	-	34	34	Keltasirku	3	7	10
Peukaloinen	-	23	23	Pajusirku	2	2	4
Rautiainen	1	37	38				
Punarinta	1	275	276	Yhteensä	340	6575	6915
Satakieli	2	2	4	Lajeja	43	101	110
Sinirinta	-	3*	3				